

סיון התשע"ג

בס"ד

השיעור מוקדש לעילוי נשמת מנחם אביצור בן יהודה אריה ז"ל
היחס למלוכה בישראל – על פי נאומו של שמואל בהכרתה השלישית של שאול
 לפרשת קרח (על פי שיעורים של הרב אלחנן סמט והרב אמנון בזק)

ומטר, ודעו וראו כי רעתכם רבה אשר עשיתם בעיני ה' לשאול לכם מלך. ויקרא שמואל אל ה', ויתן ה' קלת ומטר ביום ההוא ויירא כל העם מאד את ה' ואת שמואל. ויאמרו כל העם אל שמואל: התפלל בעד עבדיך אל ה' - להיך ואל נמות כי יספנו על כל חטאתינו רעה לשאל לנו מלך.

ויאמר שמואל אל העם אל תיראו, אתם עשיתם את כל הרעה הזאת אך אל תסורו מאחרי ה' ועבדתם את ה' בכל לבבכם. ולא תסורו, כי אחרי ה' יהוה אשר לא יועילו ולא יצילו כי תהו המה. כי לא יט' ה' את עמו בעבור שמו הגדול, כי הואיל ה' לעשות אתכם לו לעם.

2. שמואל א' י"א א-י"ג

א ויעל נחש העמוני ויחן על-יביש גלעד ויאמרו כל-אנשי יביש אל-נחש כרת-לנו ברית ונעבדך. ב ויאמר אליהם נחש העמוני בזאת אכרת לכם בנקור לכם כל-עין ומין ושמתיה כרפה על-כל-ישראל. ג ויאמרו אליו זקני יביש הרף לנו שבעת ימים ונשלחה מלאכים בכל גבול ישראל ואם-אין מושיע אתנו ונצאנו אליך. ד ויבאו המלאכים גבעת שאול וידברו הדברים באזני העם וישאו כל-העם את-קולם ויבכו. ה והנה שאול בא אחרי הבקר מן-השדה ויאמר שאול מה-לעם כי יבכו ויספרו-לו את-דברי אנשי יביש ו ותצלח רוח-אלקים על-שאול בשמעו (כפשמעו) את-הדברים האלה ויחר אפו מאד. ו ויקח צמד בקר וינתחמו וישלח בכל-גבול ישראל ביד המלאכים לאמר אשר איננו יצא אחרי שאול ואחר שמואל כה יעשה לבקרו ויפל פחד-יה' על-העם ויצאו פאיש אחד ח ויפקדם בבזק ויהיו בני-ישראל שלש מאות אלף ואיש יהודה שלשים אלף. ט ויאמרו למלאכים הבאים כה תאמרון לאיש יביש גלעד מחר תהיה-לכם תשועה בחם (פחם) השמש ויבאו המלאכים ויגידו לאנשי יביש וישמחו. י ויאמרו אנשי יביש מחר נצא אליכם ועשיתם לנו ככל-הטוב בעיניכם. יא ויהי ממחרת וישם שאול את-העם שלשה ראשים ויבאו בתוך-המחנה באשמרת הבקר ויכו את-עמון עד-חם היום ויהי הנשארים ויפצו ולא נשארו-בם שנים יחד. יב ויאמר העם אל-שמואל מי האמר שאול ימלך

1. שמואל א': י"א, יד – י"ב כב:

ו'ויאמר שמואל אל העם: לכו ונלכה הגלגל ונחדש שם המלוכה. וילכו כל העם הגלגל וימלכו שם את שאול לפני ה' בגלגל ויזבחו שם זבחים שלמים לפני ה', וישמח שם שאול וכל אנשי ישראל עד מאד.

ויאמר שמואל אל כל ישראל: הנה שמעתי בקלכם לכל אשר אמרתם לי ואמליך עליכם מלך. ועתה הנה המלך מתהלך לפניכם ואני זקנתי ושבתתי ובני הנם אתכם ואני התהלכתי לפניכם מנערי עד היום הזה. הנני ענו בי נגד ה' ונגד משיחו את שור מי לקחתי וחמור מי לקחתי ואת מי עשקתי את מי רצותי ומיד מי לקחתי כפר ואעלים עיני בו ואשיב לכם. ויאמרו לא עשקתנו ולא רצותנו ולא לקחת מיד איש מאומה. ויאמר אליהם: עד ה' בכם ועד משיחו היום הזה כי לא מצאתם בידי מאומה, ויאמר עד.

ויאמר שמואל אל העם: ה' אשר עשה את משה ואת אהרן ואשר העלה את אבותיכם מארץ מצרים. ועתה התיצבו ואשפטה אתכם לפני ה', את כל צדקות ה' אשר עשה אתכם ואת אבותיכם. כאשר בא יעקב מצרים ויזעקו אבותיכם אל ה' וישלח ה' את משה ואת אהרן ויוציאו את אבותיכם ממצרים וישבום במקום הזה. וישכחו את ה' - להיהם וימכרו אתם ביד סיסרא שר צבא חצור וביד פלשתים וביד מלך מואב וילחמו בם. ויזעקו אל ה' ויאמר (קרי: ויאמרו) חטאנו כי עזבנו את ה' ונעבד את הבעלים ואת העשתרות, ועתה הציילנו מיד איבינו ונעבדך. וישלח ה' את ירבעל ואת בן ואת יפתח ואת שמואל ויצל אתכם מיד איביכם מסביב ותשבו בטח. ותראו כי נחש מלך בני עמון בא עליכם ותאמרו לי לא כי מלך ימלך עלינו וה' - להיכם מלככם.

ועתה הנה המלך אשר בחרתם אשר שאלתם והנה נתן ה' עליכם מלך. אם תיראו את ה' ועבדתם אתו ושמעתם בקלו ולא תמרו את פי ה' והיתם גם אתם וגם המלך אשר מלך עליכם אחר ה' - להיכם. ואם לא תשמעו בקול ה' ומריתם את פי ה' והיתה יד ה' בכם ובאבותיכם. גם עתה התיצבו וראו את הדבר הגדול הזה אשר ה' עשה לעיניכם. הלוא קציר חטים היום, אקרא אל ה' ויתן קלות

9. מדרש קהלת רבה :

"אמר רבי יוחנן: כתיב (שמואל א, יב, ו): 'ה' אשר עשה את משה ואת אהרן' וגומר, וכתיב (שם יב, יא): 'וישלח ה' את ירובעל ואת בדן ואת יפתח ואת שמואל'. ירובעל זה גדעון, בדן זה שמשון, יפתח כמשמעו, וכתיב (תהלים צט, ו): 'משה ואהרן בכהניו, ושמואל בקראי שמו'."

שקל הכתוב שלשה קלי עולם עם שלשה גדולי עולם, ללמד ששבת דינו של ירובעל גדול וחשוב לפני הקב"ה כבית דינו של משה, ובית דינו של שמשון - כבית דינו של אהרן, ובית דינו של יפתח - כבית דינו של שמואל. ללמד, שכל מי שנתמנה פרנס על הציבור, אפילו הוא קל שבקלים - הרי הוא כאביר שבאבירים הראשונים, שנאמר (דברים יז, ט): "ובאת אל הכהנים הלויים ואל השפט אשר יהיה בימים ההם" וגומר, אין לי אלא שופט שבדורך, שופט שאינו בדורך מניין? מה תלמוד לומר "ואל השפט אשר יהיה בימים ההם" - מלמד שהשופט שבדורך הרי הוא בזמנו כשופט שהיה בימים הראשונים."

10. שמואל א' י"ב:

(טז) גם עתה התניצבו וראו את הדבר הגדול הזה אשר ה' עשה לעיניכם: (יז) הלוא קציר חטים היום אקרא אל ה' ויתן קלות ומטר וידעו וראו כי רעתכם רבה אשר עשיתם בעיני ה' לשאול לכם מלך:

11. שמואל א' י"ב כ"ד:

"אך יראו את ה' ועבדתם אותו באמת בכל לבבכם כי ראו את אשר הגדל עמכם."

12. דברים י"א, יג:

"והיה אם שמע תשמעו אל מצותי אשר אנכי מצוה אתכם היום לאהבה את ה' אלהיכם ולעבדו בכל לבבכם ובכל נפשכם."

13. שמואל א' י"ב כ"ג:

(כג) גם אנכי חלילה לי מחטא לה' מחדל להתפלל בעדכם והוריתי אתכם בדרך הטובה והישרה:

עלינו תנו האנשים ונמיתם. יג ויאמר שאול לא-יומת איש ביום הזה כי היום עשה-ה' תשועה בישראל.

3. שמואל א' י' כ-כז:

כ ויקרב שמואל את כל-שבטי ישראל וילכד שבט בנימן. כא ויקרב את-שבט בנימן למשפחתו ותלכד משפחת המטרי וילכד שאול בן-קיש ויבקשוהו ולא נמצא. כב וישאלו-עוד ביהנה הבא עוד הלם איש {ס} ויאמר יהוה הנה-הוא נחבא אל-הפלים. כג וירצו ויקחהו משם ויתניצב בתוך העם ויגבה מפל-העם משכמו ומעלה. כד ויאמר שמואל אל-כל-העם הראיתם אשר בחר-בו יהוה כי אין כמ'הו בכל-העם וירעו כל-העם ויאמרו יחי המלך. כה וידבר שמואל אל-העם את משפט המלכה וכתב בספר וינח לפני יהוה וישלח שמואל את-כל-העם איש לביתו. כו וגם-שואל הלך לביתו גבעתה וילכו עמו החיל אשר-נגע אלהים בלבם. כז ובני בלעל אמרו מה-ישענו זה ויבזהו ולא-הביאו לו מנחה ויהי כמחריש.

4. שמואל א' ח' ד-ו:

"ויתקבצו כל זקני ישראל ויבאו אל שמואל הרמתה. ויאמרו אליו: הנה אתה זקנת ובניך לא הלכו בדרכיך עתה שימה לנו מלך לשפטנו ככל הגוים. וירע הדבר בעיני שמואל כאשר אמרו תנה לנו מלך לשפטנו, ויתפלל שמואל אל ה'."

5. שמואל א' ח' ז-ח:

"ויאמר ה' אל שמואל: שמע בקול העם לכל אשר יאמרו אליך, כי לא אתך מאסו כי אתי מאסו ממלך עליהם. ככל המעשים אשר עשו מיום העלתי אותם ממצרים ועד היום הזה ויעזבני ויעבדו -להים אחרים, כן המה עשים גם לך."

6. שמואל א' ח' כ:

"והיינו גם אנחנו ככל הגוים וישפטנו מלכנו ויצא לפנינו ונלחם את מלחמתנו."

7. פסקה ראשונה (א-ה):

(א) ויאמר שמואל אל כל ישראל הנה שמעתי בקלכם לכל אשר אמרתם לי ואמליך עליכם מלך: (ב) ועתה הנה המלך מתהלך לפניכם ואני זקנתי ושבתי ובני הנם אתכם ואני התהלכתי לפניכם מנערי עד היום הזה: (ג) הנני ענו בי נגד ה' ונגד משיחו את שור מי לקחתי וחמור מי לקחתי ואת מי עשיתי את מי רצותי ומיז מי לקחתי כפר ואעלים עיני בו ואשיב לכם: (ד) ויאמרו לא עשיתנו ולא רצותנו ולא לקחת מיז איש מאומה: (ה) ויאמר אליהם עד ה' בכם ועד משיחו היום הזה כי לא מצאתם בנדי מאומה ויאמר עד:

במדבר ט"ז, טו:

"לא חמור אחד מהם נשאתי ולא הרעתי את אחד מהם."

8. שמואל א' י"ב ד-טו:

(יד) אם תיראו את ה' ועבדתם אותו ושמעתם בקלו ולא תמרו את פי ה' והייתם גם אתם וגם המלך אשר מלך עליכם אחר ה' אלהיכם: (טו) ואם לא תשמעו בקול ה' ומריתם את פי ה' והייתה יד ה' בכם ובאבותיכם: